

CAMPANET

publicació de l'O.C.B. * març - abril 1982 N-1

CAMPANET

Revista bimensual.

Publicació de l'O.C.B.

C/ Llorenç Riber ,7

Campanet.

Coordinador:

Joan Pons i Pol

Equip de redacció :

Francesc Aguilo, Jaume

Brdines, Joan Pons, i

Miquel Vives.

Administració:

Isabel Alcover, Catali-

na March, i Pere March.

Publicitat:

Jaume Pol.

Dipòsit legal

Preu: 50 Pts.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

CORREU.

Aquest espai de la revista l'oferim als lectors perquè puguin expressar la seva opinió i les seves suggerències damunt el funcionament de la mateixa; així com també reflectir diferents actituds davant circumstàncies i fets. Ara bé, no voldríem que aquest tros se n'aprofitàs per mantenir lluites entre persones o entitats, sinó tot el contrari, per aconseguir un millor funcionament, en tot quant fa referència a la nostra identitat de poble.

Per això vos demanarien que si alguna vegada pensau aprofitar aquesta secció de "Cartes a Campanet" l'expressassiu d'una manera clara i lo més breu possible, no més d'un fol a doble espai, però això si indicant el nom, l'adreça i el nº del D.N.I.

L'equip de redacció de "CAMPANET" se reserva el dret de publicar la que trobi més interessant en cas de tenir un excés de material.

Així res més "Cartes a Campanet" està obert a tothom....

SUMARI

Cartes.....	p.2
Editorial.....	p.3
Opinió.....	p.4
Informació Municipal.....	p.5
Obra Cultural Balear.....	p.6
La nostra llengua.....	p.6
Experiència de teatre.....	p.7-8

Història.....	p.9
Esports.....	p.10
Conversa amb.. Joan Xineta.	.....p.11,12,13,14
Passa temps.....	p.15
Informació general....	p.16

EDITORIAL

"Campanet" neix amb la voluntat d'esser una revista d'informació feta pels campaneters i destinada als campaneters. I donam al mot "informació" el seu sentit més ampli. Hi trobareu notícies històriques d'un passat més o menys llunyà. Hi haurà una recuperació de les formes de vida d'antany a través de converses amb la nostra gent més vella que ha vist el canvi més espectacular de tota la Humanitat: des d'una societat agrària que es manifestava a través de la cultura oral fins a l'actual Mallorca del turisme marcada per la cultura escrita i pels grans mitjans de comunicació visual. Vos oferirem informacions de temes municipals, escolars, esportius... Els articles d'opinió van destinats a reflexionar sobre la problemàtica de la nostra vila i a obrir un debat -que volem plenament obert- per tal de fer entre tots un nou Campanet plural, democràtic i sense exclusions. És clar que dins l'àmbit de la revista hi ha un element clau: el recobriment de la nostra personalitat històrica, cultural i lingüística. Sobre aquest tema "Campanet" manifesta una ferma decisió de dur endavant una vertadera "pedagogia popular" entre els campaneters. El gran problema de Mallorca en general i de Campanet en concret és, tot senzillament, un problema de cultura. Hem deixat d'esser un poble d'agricultors i menestrals per transformar-nos en una societat estranya, amorfa, indefinida. Hem deixat de produir una gran cultura tradicional i popular per caure dins una pseudocultura feta d'imitacions, falsificacions i mal gust. Ja no sabem què som ni on anam. En aquest punt la finalitat de la nostra revista és clara: fer conèixer als campaneters quina és la nostra història, la nostra cultura, la nostra llengua. Veure -una vegada conegut tot això- quin és el nostre present i com podem entre tots construir el futur se se deixar d'esser el que som.

La nostra revista és editada íntegrament -des dels passatemps més intrascendents fins als estudis més elaborats- en la llengua de Campanet i de Mallorca. En la nostra llengua, dita popularment "mallorquí" i que científicament no té altre nom que el de "llengua catalana". Veureu com la nostra llengua és una eina apta per parlar dels problemes municipals, dels vestits de moda, dels esports, de l'art, de la ciència... I la veureu a diferents nivells: "literària" com a norma i "dialectal" quan la temàtica -cas de les gloses, rondalles i entrevistes- ho requereixi. Som conscients que llegir en la nostra llengua costarà un cert esforç a molts de campaneters poc acostumats a la lectura en el propi idioma. Però aquest esforç és la primera passa per començar a entrar dins la nostra realitat cultural a la qual no podem mai renunciar si volem seguir essent en el futur allò que som avui: campaneters i mallorquins. "Campanet" és una aportació, feta entre tots, a la construcció del nostre poble del futur. Una revista que vol entretenir-nos i formar-nos per a fer-nos capaços d'estimar i defensar el nostre Campanet i la nostra Mallorca.

OPINIÓ

L'urbanisme és i ha estat, sempre, un problema per a qualsevol poble. Des de temps enrera, els Ajuntaments han hagut de resoldre plantajaments fets pels veïnats. Però, sempre tot s'ha resolt segons les amistats que hom hagi pogut tenir amb els qui, en aquells moments, gaudien i disfrutaven de la representativitat del poble.

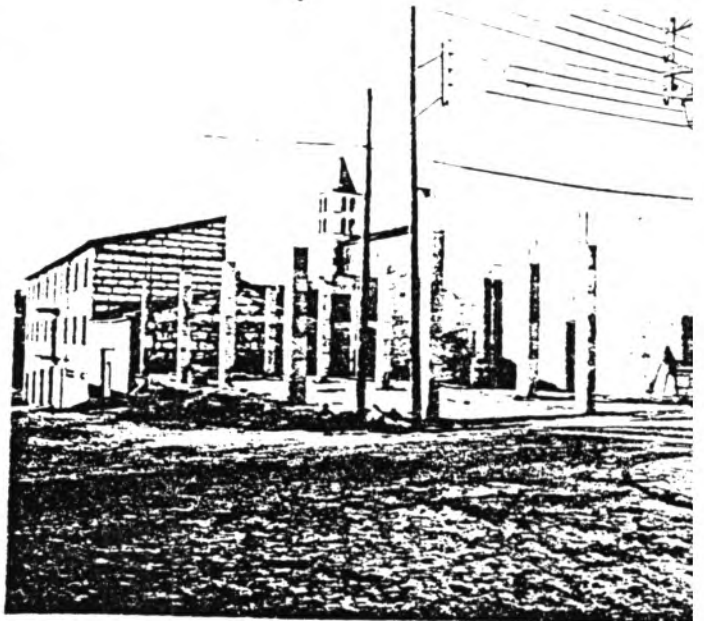
Avui, les coses tindrien que haver canviat -llàstima!-, però, encara en els temps que corren poques coses s'han fet. L'Ajuntament se veu fermat davant actuacions de consistoris veïns i, inclús, postures de regidors del mateix. Alguns d'ells deixarien edificar a qual sevol indret. També, el mutisme del Consell General Interinsular que no ha elaborat unes normes que servesquin per a que els Consistoris actuïn segons una mateixa finalitat, ha ajudat a que el desgavell continuï.

Així, no anam, Senyor! Abans és convenient cultivar la nostra imatge de poble i no edificar sense una mínima consciència del que se fa o s'ha de fer. Cada membre de la nostra societat fa per sí mateix i molt poc ens importa el paisatge i la natura. Es tracta de convèncer a la gent de que, moltes vegades, fer un edifici amb certes condicions arquitectòniques o una caseta de camp a certs llocs resulta una aberració.

Hi ha coses dins el nostre poble que no se poden admetre perquè, si ens sentim campaneters, no podem acceptar la destrucció panoràmica pels quatre costats. No podem acceptar a la gent que se vol aprofitar d'un poble -que no és el seu- per a fer grans construccions que semblen ésser presons o castells.

Si l'Ajuntament representa al poble, en tot moment ha de fer complir les normes urbanístiques vigents.

JOAN PONS I POL

ELECTRICA REINES

ELECTRODOMESTICS

OBJECTES REGAL

LLISTES DE NOCÉS

T.V. COLOR

Distribuidors oficials:

THOMSON I ZANUSSI

Sant Miquel, 3,

CAMPANET:

Instal·lació de comptadors d'aigua potable en el camp

No hi ha dubte que la concessió de permisos per a instal·lar comptadors d'aigua a les finques rústiques de la nostra vila va esser el punt central del Plenari de dia 29 de març. UCD i CD, amb idèntics plantejaments, aduïren la necessitat que tothom tengués els mateixos drets a instal·lar-nes. I que després d'haver instal·lat dues noves bombes el subministrament de l'aigua havia estat suficient per a tot Campanet els mesos d'estiu de l'any passat. Es confiava, per tant, que fets els reajustaments necessaris en els comptadors d'electricitat les despeses de manteniment tendrien una forta baixada.

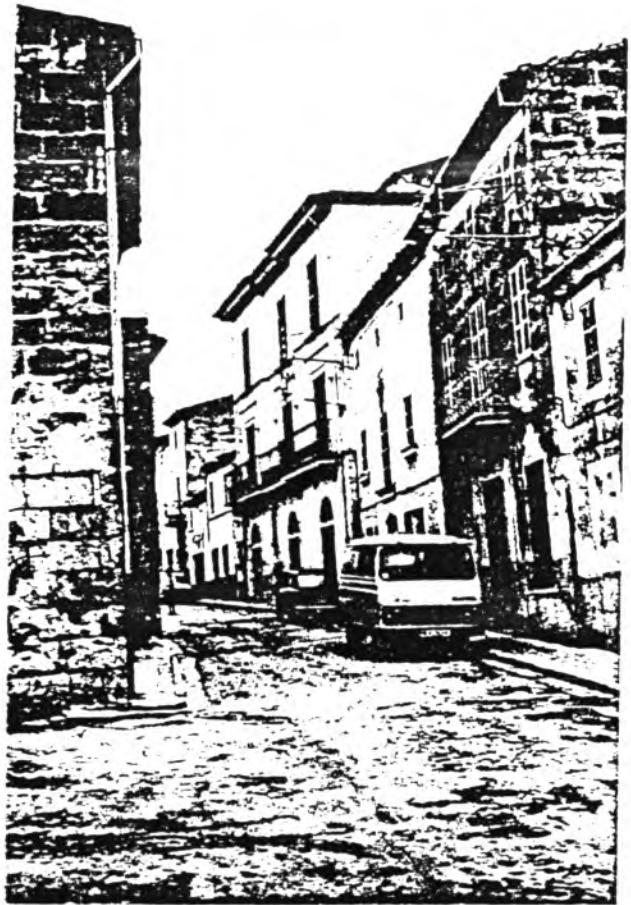
L'opinió contrària fou mantenguda pel PSM per boca dels regidors Pere Reinés i Damià Fons Mestre que explicaren que a mesura que s'han anat instal·lant nous comptadors més fortes han estat les pèrdues. Fet evident ja que durant l'any 1981 la dif-

ferència entre les cobrances i les despeses d'electricitat havien produït un dèficit de 800.000 ptes. I que per tant com més extensa fos la xerra de tuberries del Servei d'Aigua Potable, més possibilitats de pèrdues d'aigua hi hauria i que, per la mateixa cosa, més perjudicades resultarien les zones més altes de la vila de Campanet, sobretot durant els mesos de ple estiu.

La votació sobre instal·lar comptadors d'aigua potable fora del casc urbà de Campanet donà com a resultat 6 vots a favor (UCD i CD) i 3 en contra (PSM), amb una abstenció. No assistia al Plenari el regidor Guillem Vives per malaltia. Aprovada per tant la instal·lació de nous comptadors fora de la zona urbana de Campanet, el regidor Pere Reinés presentà immediatament la dimissió com a President de la Comissió d'Hisenda, perquè considerava que amb la política de l'aigua que es volia seguir abandonarien l'Ajuntament amb un dèficit major que quan entraren. Damià Fons Mestre dimití també com a vocal d'Aigües i Depuradora per raons idèntiques.

Edició de la Història de Campanet. Adhesió al Rei i a les institucions

Per unanimitat fou acordat editar 1.000 exemplars de la Història de Campanet de Ramon Rosselló Vaquer. Igualment per unanimitat l'Ajuntament acordà dirigir una carta al Rei i a la Presidència del Govern en adhesió a la Corona i a les institucions democràtiques davant la campanya de descrèdit que sofrien per part dels sectors involucionistes amb motiu del judici del 23-F.

Casa Consistorial de Campanet.

OBRA CULTURAL BALEAR

La Delegació de l'OBRA CULTURAL BALEAR de Campanet celebrà el passat mes de març una assemblea a on es discutiren els punts següents:

- 1) Reorganització.
- 2) Fixació quota anual.
- 3) Pla d'activitats.
- 4) Elecció Junta Directiva Provisional.

Els assistents a la mateixa considerarem que calia dur a terme un relleu de l'O.C.B. a la vila i hom creia necessari desenvolupar una sèrie d'activitats amb aquest fi. Una primera seria la de fer una campanya de captació de socis. Acordarem les següents quotes: persones que fan feina, 600 ptes.; estudiants, 400; infantil, 200. També aprovarem el pla d'activitats del present any:

- Exposició de pipes i tabacs, amb conferència de Joan Bonet Nadal (en Bonet de ses pipes) i homenatge al fumador de pipa més vell de Campanet: L'AMO

N'ANDREU PICOLINS.

- Excursions.
- Publicació d'una revista sobre temes campaneters.
- Homenatge als músics de Campanet.
- Projeccions audiovisuals en llengua catalana.
- Petita història del cinema a Campanet: homenatge a Tomeu Quetgles Genestra, (conegut popularment per l'amo En Tomeu Pruna).

La Directiva provisional està formada per en Jaume Ordines i Llobera, i en Pere March i Mascaró. Qualsevol campaneter que es vulgui fer soci de l'O.C.B. es pot dirigir a qualsevulla d'aquestes persones.

USEM IBE LA NOSTRA LLENGUA

Com a presentació s'ha de dir que aquesta petita secció no intenta esser un cursset d'aprenentatge accelerat del català; sinó més aviat una sèrie de comentaris sobre aspectes determinats, problemàtics o no, de la llengua, tot intentant anul·lar les predisposicions adverses de qui la considera complicada i poc eficient. Ben al contrari, hem de pensar que aprendre a escriure en un idioma que parlem des de petits és més senzill i de molt, que aprendre'n un altre d'imposat, el qual no usam mai sinó és a l'hora de manejar el bolígraf.

Si em permeteu una recomanació; us diré que per tal d'assolir un bon ús parlat i escrit de la llengua, -a més de consultar una bona gramàtica-, tres activitats fonamentals: parlar (no cal ni dir-ho), llegir i escriure en català. Només així se superen les dificultats inicials, produïdes més que res, -com ja deïem-, per prejudicis infundats i també per peresa lingüística. I res més, fins al pròxim nombre de la revista, en què ja entrarem en matèria.

Miquel Vives Mascaró

experiència de teatre

Des de les pàgines d'aquesta revista que ara comença a caminar, voldríem iniciar aquesta secció dedicada especialment a la "cultura" amb la denúncia d'una necessitat cultural de primer ordre: les representacions teatrals al nostre poble. De sempre el teatre ha interessat vivament a tota la gent; no record cap representació en la qual no s'hagi constatat una gran assistència de públic, malgrat les incomoditats tradicionals per la manca d'un bon local, amb tot allò que suposa de defectuosa audició i visió. Tots aquests inconvenients no han returat mai als espectadors, que han preferit veure a altres campaneters enfilats sobre la tarima, fent de menestrals o pagesos mallorquins, que, reconec que l'afirmació és arriscada-, les dolenties dels personatges de les sèries americanes de la televisió.

Però ens hem d'adonar que, ara per ara, s'ha estroncat la freqüència teatral al nostre poble. Seria llarg esbrinar-ne les causes; tal vegada l'explicació d'alguna d'elles podria servir com a possible solució. Ja hem vist com la demanda del públic no n'és motiu, ni tampoc crec que ho sigui la falta d'entusiasme per part dels que es decideixen a ser actors; jo els veig decidits a posar mans a l'obra en quant s'insinui algun projecte. El que segons la meua opinió podria tenir la seva importància és el fet de què ells nostres actors mai no s'han decidit, amparant-se en una seguretat d'èxit entre el públic, a rompre el cercle del teatre regional costumista que, no cal insistir-hi, ha complert una

funció inestimable de conservació de la nostra llengua als actes públics. En les converses amb la gent interessada pel teatre al nostre poble, hom pot constatar la creença, segurament fundada, de què allò que li interessa al públic de les representacions es veure un conegut a l'escenari, caricaturitzant als tipus de la nostra cultura autòctona: el pagès ignorant, el nou ric vengut d'Amèrica, la madona que s'imposa al marit, etc; certs sentiments d'auto-odi i un complex d'inferioritat cultural. Seguint aquestes directrius un es troba en un carreró sense sortida, on les temàtiques es van repetint i on es pot arribar a un esgotament del repertori (les peces regionals son moltes però llimitades). No es tracta d'eliminar el teatre costumista sinó de rompre l'exclusivitat de què ara gaudeix.

Hi ha una altra barrera que tampoc ningú no s'ha atrevit a saltar: la comicitat. Sempre s'ha assegurat que la gent vol riure al teatre, no ja sonriure sinó esclatar de rialles. Tal vegada és molt arriscat intentar el drama o la tragèdia, però "qui no s'arrisca no pisca".

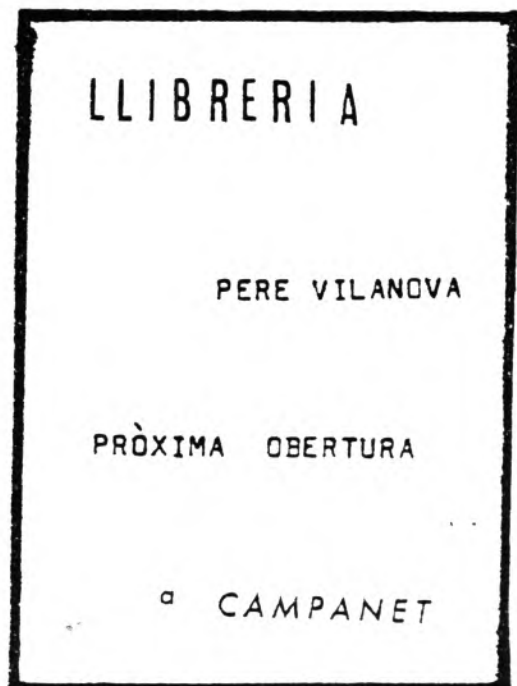
Tota aquesta renovació tal volta permetria la incorporació de nous elements; bé, més aviat les coses s'haurien de desenrotllar a l'inrevés: La incorporació de gent nova hauria de propiciar la renovació. Reconec que em moc en un terreny teòric molt llengadís, però tot això no deixa de ser cert. Jo crec personalment que s'ha de deixar com a etapa passada el teatre costumista, amb les matisacions que ja he fetes, i temptar altres gèneres: la tragèdia, el drama, la comèdia no costumista, etc. La dificultat és grossa però la voluntat de ferro dels "comediants" del nostre poble la pot superar.

Més que causes de la decaïda teatral, el que he presentat

és la meva opinió sobre els nous camins que s'haurien d'emprendre; opinió que crec compartir amb molts d'afeccionats. El teatre com a festa, del qual en guard bons records, ha de ser compatible amb el teatre com a reflexió; i el delit de veure als coneguts fent d'actors amb el reconeixement de les bones representacions fetes per gent externa (aquest reconeixement no ha faltat mai, però és ver que els externs juguen amb desventatge enfront dels propis).

Voldria acabar demanat-vos la vostra opinió sobre el fenomen teatral a Campanet, i, a més, mans i esforços per tal de fer renéixer l'ambient teatral, el qual hauria de ser un fonament de la cultura entre nosaltres.

MIQUEL VIVES MASCARO

HISTÒRIA

per GUILLEM ALEMANY FONTS

Des de fa alguns anys ha sorgit un gran interès per la història local, fet que ha duit a elaborar i publicar tota una sèrie d'històries de pobles de Mallorca, estudis que mancaven a la nostra illa i que permetran conèixer un munt de fets i fonts documentals i, al mateix temps, obriran nous camps de treball que, d'aquí a un temps, serviran per replantejar tota la Història de Mallorca.

Pròximament sortirà al carrer un d'aquests estudis històrics, la nostra història local que probablement estarà editada el pròxim mes de juliol. Ens referim a la Història de Campanet (De la Prehistòria al segle XVI) re-dactada per Antoni López Fons i Ramon Rosselló Vaquer. El llibre durà un mapa del terme de Campanet -que aleshores comprenia els actuals termes municipals de Campanet i Búger- d'Abdó Campins i dibuixos de diversos llocs de la nostra vila de Bernat Morell. Antoni López Fons ha estudiat el Cam-

panet de la Prehistòria fins a la fi de l'època islàmica. Ramon Rosselló Vaquer inicia el seu estudi a la conquesta catalana de Mallorca l'any 1229 i el tanca a les acaballes del segle XVI.

Les fonts de les investigacions de Ramon Rosselló Vaquer han estat l'Arxiu del Regne de Mallorca, l'Arxiu Diocesà de Mallorca i l'Arxiu Municipal de Campanet. Ha trobat important documentació a l'Arxiu de la Corona d'Aragó a Barcelona. A Madrid ha documentat les activitats de la Inquisició a Campanet.

L'estudi de Campanet fet per Ramon Rosselló Vaquer conté els capítols: La vila i els seus pobladors, Búger, Guerres i defensa, Divisió de Campanet i Sa pobla, Aspectes del govern de la vila, Delinqüència i bandejats, Sanitat, L'Església, Alqueries i rafals, Agricultura i Ramaderia, Ensenyanca i La Inquisició.

El "C.D. CAMPANET"
de Llorenç Coll,
l'any 1979.
(Moments d'esplen-
dor en la histò-
ria del nostre
club).

Iniciar en aquets moments una col.laboració da-
munt esports resulta tan difícil, com tractar qualse-
vol tema sobretot en els inicis, degut a que no saps
per on començar.

Moltes activitats són esports, però al mateix
temps no totes es practiquen en les condicions neces-
saries, ni tot es esport, ja que aquest ha de ser allò
que es fa per afecció, amb la finalitat de conservar
el cos en condicions adequades, malgrat que aquest tam-
bé te dona satisfaccions.

Al poble, l'esport que més es practica és el fut-
bol, pel que fa referència a les persones de sexe mas-
culí, però no podem deixar de banda, encara que si-
guin casos aïllats, el ciclisme, el footing, la caça,
la colombofilia i des de el començament del curs esco-
lar, la natació que practiquen els nostres infants.

No hi ha dubte que dins un poble com el nostre,
la preferència majoritària és el futbol, degut a què
aquest sol esser, quan marxen bé les coses, el que mou
més gent. Voldria dir que aquest és una classe d'es-
port que conta amb els afeccionats, ja que aquest
d'una manera indirecta, a no ser que siguin passius,
també el practiquen.

Des de la secció esportiva voldriem tractar, en
posteriors ocasions, tota activitat que fos actuali-
tat, però no sols quedar-nos aquí, sino també indicar
quines són les necessitats que té el poble a l'hora
de conservar el cos amb unes condicions físiques ade-
quades. En ocasions seran comentaris; altres, inter-
vius, etc..., que d'avui endavant ompliran aquesta sec-
ció.

J.P.

E
S
P
O
R
T
S

CONVERSA

AMB ..

JOAN XINETA

Vaig néixer a Campanet dia 2 de febrer de l'any 1910, en es Carrer Major. Mumpare era també fuster de carros. Per part de mare eren ferrers. Sé llegir i escriure. En vaig aprendre a s'Escola Pública que estava en es baixos de la Sala. Vaig tenir un mestre que li deien don Jeroni que era casat a Can Dolç. Després en vaig tenir un altre que era coix. I a onze anys em vaig posar a fer feina de fuster. Sé mallorquí i castellà. Sa primera vegada que vaig sortir de Mallorca va esser per anar a sa guerra.

Fuster de carros

En ets onze anys em vaig posar a ajudar a mumpare que era fuster de carros. En aquell temps hi havia un grapat de fusteries a Campanet: Can Bete-ta, Ca Mestre Jaume Redola, Ca Mestre Miquel, Ca Mestre Celis, Can Ganús... Que se dedicassen a'n es carros hi havia Can Pere Ganús, Can Matxet i noltros. Vaig començar ajudant a mumpare: feia barrerons de carro, planejava qual que cosa, qualque mànc d'eines. De vegades me feia fer bréndoles de carro.

Llavors ja més envant foradava cubes de carro. I fer bréndoles i fer-los sa metxa i llavors pitjar-les i fer-los ses rodes. A una vintena d'anys ja sabia fer es carro bé.

En aquell temps venien i et comanaven un carro. Ses mides anaven segons sa bístia. Volien un carro present o més feixuc, segons. Es fusters vèiem sa bístia i segons sa seva altària, amb un cop d'ull i sense prendre-li mides, ja sabíem quin carro havia de menester. N'hi havia que volien es carro present maldament sa bístia fos grossa perque no feien feina feixuga. I aquests que feien feina feixuga de tragar llenya, metro i tot això volien es carro més reforçat.

D'estiu preparàvem rodes de carro perque era ja ben eixuta sa llenya. Preparàvem rodes d'una mida, de s'altra i de s'altra. I si te deien antes: "Mira, me faràs unes rodes. Que ja s'esbuquen... De tal mida!" I noltros fèiem ses rodes i les posàvem ses llànties en s'estiu per degut a què era més seca sa

"A una vintena d'anys ja sabia fer es carro bé."

llenya. I d'hivern fèiem es buc. Sempre teníem preparats tres o quatre jocs de rodes, de mides diferents. Es bucs les fèiem quan les mos comanaven.

Llavors en aquell temps un carro acabat valia cinc-centes pessetes, això quan jo tenia onze anys. D'unes rodes totes soles cobràvem denou o vint duros, segons sa mida. Rodes d'això petit, de carretet de somera, fèiem pagar cinquanta pessetes. I es buc altres cinquanta. Però ells havien de pagar es ferro.

Castes de llenya per a fer un carro

Ses llenyes eren d'ullastre, om o auzina. Compràvem es troncs i llavors ho fèiem serrar. Sa llenya havia d'estar dos anys a emplear-se. Aquests que feien ranxos a Campanet i altres pobles mos duien sa llenya. Anava a tant es quintar. Lo primer que fèiem amb sa llenya era serrar-la, que ja eixugàs serrada perque si no la serrasses se crivellava i serrada -almenos xepada per mig- ja no se cri vellava. Moltes vegades sa llenya no era tallada de lluna, però a s'om sempre li tallaven. El tallen de lluna vella. Fèiem eixugar sa llenya dins la casa o dins un porxo. Eixugava drete, no allargada en terra. I passats dos anys ja la pories treballar.

S'om era per fer es braços des carro. S'om té s'avantatge que té flexible, amolla i s'auzina no: se romp. S'ullastre també és millor perque té flexible. Em pleàvem s'ullastre per fer ses bréndoles que són es ràdios que van de ses cubes a'n ets anells. S'ullastre és bo perque quan es carro pega aquelles sobatudes no romp i si li poses auzina amb aquelles sobatudes amb un parei d'anys rompen arran de ses cubes. S'auzina era per fer ses traves, ses varanes i ses quantrapernes. Per fer això de vegades empleàvem també ullastre. Compràvem garrots d'ullastre per fer es barrerons. S'auzina té que és més forta i si es barreró va dins es forat ja no engrandeix tant es forat. Si la posaves d'om amb un instant ballava dins es forat.

També pintàvem es carros. A Campanet les pintaven de color de cel. Moltros mateixos fèiem sa pintura amb albaialde, blavet, secant i oli de lli. Li donàvem dues passades. Sa primera clareta i sa segona una mica més espessa.

Una economia familiar

Amb sos carros teníem feina tot l'any. D'hivèrn preparàvem ses bréndoles, ses cubes i montàvem cinc o sis jocs de rodes. Llavors en s'estiu les pitjàvem, les posàvem ets anells i ses llànties. I també serràvem es barrerons i ses quan-

trapernes. Només havíem de fer senyar es buc i fer es buc i fer es forats i si importava escapçàvem una mica d'una part i de s'altra. I llavors també fèiem mànecs de galivans, de xapa, de xapeta.

Noltros només fèiem carros. De vegades mos donaven a fer una porta de soll, una porta de païssa... reforçades, de posts d'auzina. Persianes no en tocàvem. Sa qüestió que fossen fortes. Tot feina grossera. En aquell temps mos pagaven es carro quan el se'n duïen. Però qualcun, no. Quan jo era al.lotet, a Campanet hi havia una cinquantena de carreters que traginaven de cap a Palma. Hi havia una cinquantena de carros de tràngit. I d'ets altres per ventura n'hi havia cent cinquanta.

Fèiem carros de castes diferents. N'hi havia amb ses varanes dretes. N'hi havia amb ses varanes voltades. Aquests que feien feina de batalla no les volien amb ses varanes voltades, perquè si carregaven molt amunt es buc ses varanes se badaven. Ses agulletes se porien entortir i les volien amb ses bandes dretes. Aquests que fèiem amb sos barrerons voltats eren carros de casollà, carros de possessió que només duïen mig viatge.

Después d'haver durat dos o tres anys, o rompien un braç o rompien una trava o rompien una varana... I li mudàvem. O rompien tres o quatre barrerons i les mudàvem. I d'aquesta manera. De vegades ne fèiem per a Sa Pobla de carros. Eren carros iguals que es que fèiem per Campanet.

Ses parts d'un carro

Primer es braços. En es costat des braços hi van ses quantrapernes. Davant i darrera, es capçaler, ses quatre agulletes i ses varanes. I es barrerons. Lo de ferro que enrevolta ses rodes se diuen ets anells. Llavors hi ha ses bréndoles. I lo d'esmig és sa cuba. De cuba a cuba hi ha es fuell. A darrera hi havia es tirallenyes. Per tancar es carro s'usava una portella. Més envant va s'usar s'arquet que va de banda a banda de varanes a sa part de darrera.

Amb un any fèiem dos, tres carros. Llavonses remendos. D'hivern ho preparàvem. I d'estiu un perquè ses rodes s'havien afluixat elzi restrenyíem. Amb un estiu per ventura restrenyíem set o vuit jocs de rodes velles. Dins sa fusteria érem jo i mumpare. No teníem ningú més. Ets altres fusters de carro de Campanet feien es mateixos carros que noltros.

He fet de fuster de carros tota sa vida. Fins devers fa deu anys que es carros anaren a menos. I ara faig mànecs i coses que ets altres fusters no volen fer. Això de fer de fuster de carros em venia de família. Es meu pradí li deien En Joan "Xineta" i ja hi feia. I llavonses va venir mumpare, En Toni "Xineta". I jo que torn esser En Joan "Xineta", com es pradí.

Ses eines d'un fuster

Dins s'ofici de fuster de carros només s'empleaven tres castes de llenya: d'om, d'ullastre i d'auzina. De vegades anàvem a Inca i duïem tres o quatre taulons serrats per a fer ses bandetes des carro.

Ses eines de fusteria de quan jo era al.lotet eren: un puntacorrent, sa plana, es jac, es martell, sa maça i tot això. Serràvem amb un verdug. Per fer posts empleàvem una serra. Era una serra d'aquestes quadrades que agafen un aquí i s'altre allà. No n'ets vista cap mai? Era a'n aquesta serra quadrada que noltros li dèiem es verdug. Ara diuen es verdug a una cosa diferent. Tot se feia a mà. Res d'electricitat. S'aixa, sa destral i ho entaulàvem.

Es verdug era per serrar ses posts. Llavonses fèiem ses bandes. O per serrar ses escales de carro que llavonses bogíem perquè per estar bé de darrera han de fer una mica de sella. I les bogíem i llavonses les passàvem de gruix. Bogir vol dir que ha de fer volta i serrar vol dir que és dret. Per

prendre mides teníem es metro i es compàs.

Es senyors anaven en carretó o galera. Jo en vaig arreglar molts però no en vaig fer cap mai. A Inca n'hi havia un que en feia. Rodes de carretons en vaig fer moltes. Però bucs no en fèiem perque es barrerons des buc de carretó eren tots llargs, tornejats i tots eren de taronger. Per fer es mànecs de ses eines de camp sa llenya era d'ullastre. Escales de collir figues i tot això també en fèiem. Les fèiem de llenya forastera, de tauló. Però també en fèiem de poll. Llavors a Mallorca hi havia més polls per ses voreres de torrent. Una vegada en compràrem tres o quatre a Sa Capitana. I eren polls que feien dos pams de taula i les xepàvem. Amb so verdug, xepats. I llavors xepats en fèiem troços. I fèiem escales. Ho xepàvem per enmig perque eixugàs. Sa llenya de poll és més jugera i no se prodeix tant com s'altra en es temps.

Un dia de sa vida d'un fuster

A sortida de sol mos aixecàvem. I segons si mos donaven un poc de pressa, un poc més dematí. I fins que hi vèiem! Per fer claror dins sa fusteria jo sempre hi vaig veure l'electricitat, però antes hi teníem un llum gros de petròlio. Es llum de petròlio i llavors l'electricitat eren per fer un poc de vetlada.

Quan mos aixecàvem no preniem res. A sa feina! I devers les vuit berenàvem. D'un bocí de pa amb sobrassada, d'una arengada o d'un troç de pa amb oli. De llet, res. Es migdia, dinar. O arròs o fideus o de vegades cuinat. Carn, es diumenges... Je, je, je! Es capvespres no berenàvem. Jo no en vaig tenir costum mai. Sopàvem de sopes amb oli.

Es transport d'altre temps

Quan jo era ninet, tot ho traginaven en carros. Es carro anava per tot. No hi havia camions. I cotxos, ben pocs. Es primer cotxo que va venir a Campanet va ser es de don Ventura de Can Seguí. I per arribar a Gabellí, en esser en aquella costa que fa, li havien d'ajudar perque no poria.

Per estirar es carros se valien de cavalls i muls. Es cavall era més sentible i es mul més xapolot per fer feina. Es cavall era més violent. Empleaven ets ases i someres per tragar a s'esquena perque per llaurar eren massa petits. També hi havia carretets per ases i someres. Molts. Tots es qui tenien un bocí per Fangar tenien una somera. Perque quan se n'anaven colcaven. Tota sa setmana allà. Es dissabte pujaven. I es diumenge dematí se'n tornaven per avall. I es dissabte pories comptar aquella dotzena de carretets. Un mul era massa car, mentres que una somera bona valia vuitanta o cent pessetes. I un mul valia cent o cent cinquanta duros! I llavors es mul era s'haver-lo de sostenir i a una somera amb un no-res la duien.

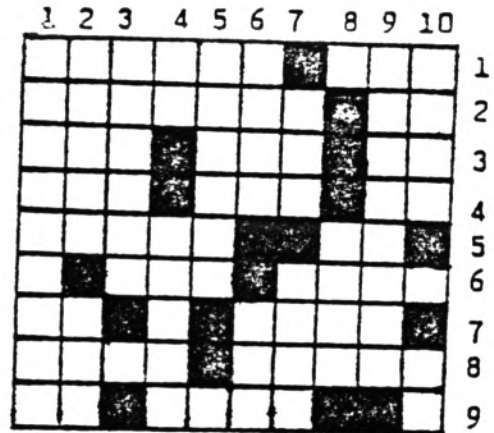
(Aquesta conversa amb Joan Bennassar i Mascaró "Xineta" fou gravada a Campanet per Damià Ferrà-Fonç dia 11 d'agost de l'any 1.981)

PASA TEMPS

HORITZONTALS:

1. Indicació de la casa o lloc on algú habita. Adverbi de temps.
2. En forma de creu o bé decisiu, (al revés). Pronom de segona persona.
3. Flux, que no oposa resistència a la pressió. Corrent natural d'aigua. Infusió.
4. Pronom de tercera persona. Peça de suro, fusta, vidre, etc. introduïda o adaptada a la boca d'un recipient. Vertebrat cobert de plomes.
5. Eina per rallar (plural). Al revés, títol del sobirà de Pèrsia.
6. Consonant. Exhalació subtil. Beguda alcohòlica.
7. Llengua provençal. Vocal. Al revés: porc" ...." (cobert de llargues pues).
8. Barri habitat pels jueus. Llei Orgànica d'Harmonització del Procés Autòmic.
9. Servei Públic. Porció determinada de l'espai. Consonant.

MOTS ENCREUATS

VERTICALS:

1. Fruita estiuenca (plural). / 2. Faucella. Part superior del cos. / 3. Fer una "....." fresca. Consonant.
4. Expressió d'oi. Llinatge del primer filòsof Mallorquí que escrigué en Català. / 5. Al revés, au més grossa de la família de les corredores. / 6. Peça operística d'un sol intèrpret. Al revés, "... de colza. / 7. Recipient destinat a pitjar-hi el raïm i fer-hi el vi. Al revés, figura del joc de cartes. / 8. Agafall de forma circular o semicircular.
9. Al revés, qui ven peix. / 10. No creient. Consonant que pot ferir la sensibilitat del espectador. Campió.

W	I	P	U	R	E	T	O	K	I
A	R	M	A	S	S	A	N	E	T
R	A	M	O	N	U	C	I	P	N
T	B	O	A	M	O	L	L	D	O
I	A	L	C	J	S	P	K	A	F
L	C	I	M	U	D	E	B	C	A
D	J	N	G	N	L	R	I	F	L
A	R	S	E	H	I	J	X	Y	Z
P	A	N	D	A	N	U	L	L	I
C	T	B	L	N	C	A	N	O	R

SET NOMS DE CARRERS DE CAMPANET

de Campanet

- Projectió del film "Hasta nunca, doctor", interpretada per Peter Sellers. (5-març)
- Contactes per a reorganitzar la Delegació de l'O.C.B. a Campanet. (7-març)
- Visita del Cap del Servei de Biblioteques del C.G.I. L'objectiu era estudiar la pròxima creació d'una biblioteca.
- El batlle de Campanet assisteix a la inauguració de la planta d'eliminació de fems de Calvià. (10-març)
- Reunió de l'O.C.B.: es decideix crear una revista d'informació local. (14-març)
- Conferències sobre educació a càrrec de Gori Mateu: hi assisteixen 45 persones. (15, 16, 17-març)
- Actes de vandalisme nocturn: contra l'escola i contra la cabina telefònica. (mitjans març)
- Festival dels alumnes de 8è curs de l'Escola: s'escenificaren algunes rondalles mallorquines i playsbacks de cantants famosos. Es feren dues funcions, -per a infants i grans-, en cada ocasió s'omplí el cine.
- A conseqüència de les plujes reben-ten les fonts ufanes. (27-març)
- Durant la nit, un camioner de fora poble llança un mulmort al torrent de St. Miquel. (27-març)
- Setmana de conferències quaresmals. (31-març al 2-abril)
- Els nins i nines de 8è curs realitzen el seu viatge d'estudis (Barcelona-Vall d'Aran-Andorra). (Del 2 al 9 d'abril).
- L'O.C.B. organitza una excursió a Miner. (3-abril)
- Benedicció dels rams a la plaça de So'n Puça, i seguidament anada en processó cap a l'Església Parroquial. L'assistència fou nombrosa. (4-abril)
- Exposició de Sara Boix en el local de la Caixa de Pensions.. (Del 5 al 15-abril)
- Exposició de tabacs i de pipes, amb conferència de l'escriptor ispipòleg Joan Bonet Nadal. Homenatge al fumador de pipa més vell de Campanet: l'amo N'Andreu Picolins. (11 d'abril).
- Els quintos del poble canten els goigs de Pasqua. (12-abril)
- Es celebra la tradicional romeria de St. Miquel. (13-abril)
- Per tal de recollir la donació voluntària de sang, visita Campanet la Germandat de Donants de Sang.

NAIXAMENTS: Jaume Estrany Capó, fill de Jaume Estrany i de Catalina Capó; Pau Buades Florit, fill de Pau Buades i Maria Florit.

CASAMENTS: Bartomeu Abrines Qués i Maria Martorell Oliver.

DEFUNCIONS: Maria Riera Moger "Mora". Antoni Femenias Celià "Beteta". Margalida Reus Fe "Ser-rera". Pere-Antoni Reinés Palou "de Ca's Viudo".

ESTANG I

PAPERERIA

MARIA GELABERT

Hou Local

sant miquel 19